

The Relationship Between Schools' Social Capital Levels and Teachers' Psychological Contract¹

Okulların Sosyal Sermaye Düzeyleri ile Öğretmenlerin Psikolojik Sözleşmeleri Arasındaki İlişki

Ömer DOĞAN²

Aynur BOZKURT BOSTANCI³

Extendend Abstract

Introduction

The purpose of this research is to determine the relationship between the social capital levels of schools and the psychological contracts of teachers. Social capital refers to the potential that can be activated at any moment in order to realize the common aims and expectations of a community that have been established and existed in social relations since the day when the person needs other people and lives life sharing. Social capital can be defined as customs, traditions that hold society together and affectits development and set of rules that determine national and international relationships. It canal so be defined as the ability to work together in groups of people, groups or organizations for common goals. (Sobel, 2002; Ekinci,2008; Şahin, 2011; Aydemir & Tecim, 2012; Karagül, 2012; Babacan, 2012). The other variable of there search psychological contract can be expressed as a series of dynamic, non-written expectations based on reciprocity between the employee and the employer. The most important features of the psychological contract are the reduction of in security and ambiguity between the parties, the sense of being able to predict future progression to employees, and the security and control mechanisms (Shore & Tettick, 1994 eg. Aydın, 2016; Cihangiroğlu & Şahin, 2010; Akyüz, 2014). School organizations can have significant gains in achieving organizational goals by creating strong institutional and social values ystems, voluntary responsibilities of employees, and activesocialties in proportion to their social capital accumulation. With this accumulation, teachers experience satisfaction and the possibility of experiencing psychological contract violations also falls (Şahin, 2011; Şahin & Ada, 2013). In this sense, it can be stated that in schools with high levels of social capital psychological

¹ This article was presented at 1st International Education Research and Teacher Education Congress (ERTE Congress), held in Uşak between 14-16 September, 2017.

² Öğretmen Uşak Milli Eğitim Müdürlüğü-UŞAK mutilate307307@hotmail.com

³ Doç. Dr., Uşak Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, aynur.bozkurt@usak.edu.tr

Bu makale iThenticate programı ile taranmıştır.

Makale Gönderim Tarihi: 05/12/2017-Kabul Tarihi: 13/12/2017

contracts of teachers will be positively affected from this situation. Because a high school of social capital will be able to create a peaceful work environment with items such as trust, norm sand values and prepare a healthy psychological contract between teachers and the school. Therefore, it can be thought that the level of social capital of schools can predict teachers' psychological contracts. Until now, however, the relationship between the social capital levels of schools and the psychological contracts of teachers has not been examined. In this sense, the aim of this research is to determine whether there is a relationship between the social capital levels of schools and the psychological contracts of teachers. In the search for the stated purpose, the answers to the following questions have been searched

1) What are the views of teachers on the level of social capital of schools? Do the teachers' opinions differ in terms of school level?

2) What are the levels of teachers' psychological contracts? Do the psychological contracts differ in terms of school level?

3) Is there a significant relationship between the level of social capital of schools and the psychological contracts of teachers?

4) Do the social capital levels of schools predict teachers' psychological contracts?

Methodology

There search which aims to determine the relationship between the level of social capital of schools and the psychological contracts of teachers is in relational screening model. The universe of there search was 3986 teachers in Uşak province center and districts; The sample is composed of 518 teachers working in Uşak province. A simple random sampling method was used in there search. The data were collected by the Social Capital Scale developed by Ersözölü (2008) and the Psychological Contract Scale adapted to Turkish by Mimaroğlu (2008). For this research, it was determined that the reliability coefficients of the scales were above the accepted value in the literature. As a result of the normality test applied to the data, it was seen that the data showed normal distribution and when the sub problems were found, ANOVA test Pearson Moments Multiplication Correlation and regression techniques were used in the analysis of the data.

Discussion and Result

It is seen that the level of social capital of the schools is high in the survey. There is a difference between the opinions of the teachers in terms of school level they are working for. According to the teacher's opinion, the school type is the primary school with the highest level of social capital, and the least school type is the high school. According to the results of the psychological contracts of the teachers, which are the other variable in there search, the psychological contracts of the teachers are moderate. Levels of psychological contracts vary in terms of level of school teachers are working for.

The lowest level of teachers' psychological contracts is in high school level. According to the results of the relationship between social capital levels of schools and psychological contracts of teachers; there is a moderate degree of positive relationship was found between the sub-dimensions of the social capital and the relational sub-dimension of the psychological contract or and a low positive relationship with transactional sub-dimensions. According to the results, perceptions of teachers working in primary schools the level of social capital of schools predicts psychological contracts. In secondary schools, it was seen that level of social capital doesn't predict psychological contracts significantly. It is seen that the level of social capital is the primary school with the most predict able level of social capital for predicting teachers' psychological capital, and at least secondary schools.

Keywords: Social capital, psychological contract, social capital of school, psychological contract of teache

Öz.

Bu araştırmanın amacı, okulların sosyal sermaye düzeyleri ile öğretmenlerin psikolojik sözleşmeleri arasındaki ilişkiyi belirlemektir. İlişkisel tarama modelindeki araştırmanın evrenini Uşak ilinde görev yapan 3986 öğretmen, araştırmanın örneklemini ise 518 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmada basit tesadüfi örnekleme yoluna gidilmiştir. Araştırmada veriler "Sosyal Sermaye Ölçeği" ve "Psikolojik Sözleşme Ölçeği" ile toplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; öğretmenler okulların sosyal sermaye düzeylerini yüksek olarak algılamaktadırlar. Öğretmenlerin okulların sosyal sermaye düzeylerine ilişkin görüşleri, görev yaptıkları okul türüne göre farklılık göstermektedir. Öğretmen görüşlerine göre İlkokul ve

ortaokullar liselere göre daha yüksek düzeyde sosyal sermayeye sahiptirler. Öğretmenlerin psikolojik sözleşmeleri orta düzeydedir. Yine öğretmenlerin psikolojik sözleşmeleri görev yaptıkları okul türlerine göre farklılaşmaktadır. İlkokullarda görev yapan öğretmenlerin, liselerde görev yapanlara göre psikolojik sözleşmelerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Tüm bunların yanında araştırma sonucuna göre okulların sosyal sermaye düzeyleri ile öğretmenlerin psikolojik sözleşmeleri arasında pozitif yönlü orta dereceli bir ilişki olduğu görülmektedir. İlkokul ve liselerde okulların sosyal sermaye düzeylerinin öğretmenlerin psikolojik sermayesini yordadığı görülürken, ortaokullarda yordamadığı anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal sermaye, psikolojik sözleşme, okulun sosyal sermayesi, öğretmenin psikolojik sözleşmesi

Giriş

Bilgi toplumu ile birlikte ortaya çıkan sosyal sermaye kavramı, örgütlerin vazgeçilmez bir ögesi haline gelmiştir. Özellikle 1980'lerden sonra gözde bir olgu olarak geniş bir yelpazede uzun süreli tartışma ve araştırmalara konu olan sosyal sermaye kavramı, örgütler için zenginlik kaynağı olarak görülmektedir. Sosyal sermaye, insanın diğer insanlara ihtiyaç duyup, hayatı bölüşerek yaşadığı günden beri sosyal ilişkilerde var olan kalıplaşmış ve bir topluluğun ortak amaç ve beklentilerini gerçekleştirmek üzere her an aktive edilebilir potansiyel gücünü ifade etmektedir (Woolcock & Narayan, 2000, Akt. Ekinci, 2008; Şahin, 2011; Aydemir & Tecim, 2012; Karagül, 2012; Babacan, 2012). Sosyal sermaye toplumu bir arada tutan ve her alanda gelişmesine etki eden ananeler, adetler, gelenekler, görenekler, insan ilişkileri ile ulusal ve uluslararası ilişkileri belirleyen kurallar bütünüdür. Sosyal sermaye; insanların ortak hedefleri için, bireyler, gruplar ya da örgütler halinde bir arada çalışma becerisi olarak da tanımlanabilmektedir (Sobel, 2002; Aydemir & Tecim, 2012; Karagül, 2012). Sosyal sermaye kavramı ilk olarak 1916'da Lydia Hanifan tarafından Batı Virginia'daki okul sistemi değerlendirilirken ortaya konulmuştur. Hanifan, toplumun eğitim kurumlarına olan destekleri, ailelerin okula ilgileri ile okulların gösterecekleri performans arasında bir ilişki bulunup bulunmadığı üzerinde çalışmıştır (Olate, 2003; Woolcock & Narayan, 2000, Akt. Ekinci, 2008). Sosyal sermaye kavramını sistematik biçimde fakat birbirinden bağımsız olarak ele alan ilk sosyologlar James Coleman (1987, 1988) ve Pierre Bourdieu (1980, 1986) olup, onlar da aynı Hanifan gibi özellikle eğitim alanıyla ilgilenmişler

ve sosyal sermayeyi, sosyal ilişkilerin etkilerini sistematikleştirme yolu olarak belirtmişlerdir (Castiglione & Wolleb, 2008, Akt. Boşgelmez, 2012).

Alan yazında sosyal sermayeyi oluşturan unsurlar güven, normlar ve sosyal ağlar olarak açıklanmaktadır. Güven, başka kişilerin karşılıklı olarak yardımsever bir tutum içinde olacağı veya en azından zarar veren davranışlarda bulunmayacağı beklentisinin egemen olduğu itimat anlayışına dayanmaktadır Sosyal sermayenin hem kaynağı hem de sonucu olarak değerlendirilebilecek olan güven kavramı, aynı zamanda sosyal birlikteliği destekleyen çoğu norm, değer ve yaklaşımın garantisi olarakta görülmektedir (Onyx & Bullen, 2000; Günkör, 2011). Normlar ise, örgütsel kültür içerisinde davranışa etki eden, sosyal düzeni kurumsal hale getiren ve güçlendiren unsurlardır (Owe & Steinhoff, 1989, Akt. Çelik, 2012). Öğüt ve Erbil (2009)'e göre normlar, bir sosyal topluluğa dahil olan kişilerin ait olduğu toplum açısından ne tür tutum ve davranışların kabul edilir veya kabul edilemez olduğunu ortaya koyan yazılı olmayan değerlerdir. Sosyal yaşam içerisinde bireyler birbirleriyle, gruplarla ve kurumlarla ve kurum ile gruplar birbirleriyle ilişki ve iletişim halindedir. Bu ilişki ve iletişim toplumsal yaşamı kolay hale getirerek yaşamın kalitesini artırmaktadır. Toplumsal yaşamdaki bu iletişim ve ilişkiler, sosyal sermayenin unsurlarından biri olarak ifade edilen sosyal ağları oluşturmaktadır. Sosyal ağlar ve buna dayalı şekilde biçimlenen gruplar, örgütsel yapılarda aidiyet ve bağlılık duygusunun da kaynağını oluşturmaktadırlar (Cohen & Prusak, 2001; Şahin, 2011). Sosyal sermayeyi açıklayan güven temelli, güçlü ve yoğun sosyal ağlar, hedeflere hizmet edecek değerler ve normlar, arzulanan işbirliği ve nitelikli ilişkilerin gelişmesi okul amaçlarına ulaşılmasında önemlidir. Çünkü sosyal sermayenin özünü oluşturan insan ilişkilerinin niteliğine etki eden güven, değerler, normlar, sosyal bağlantılar ve katılım gibi unsurlar okullarda çalışanlar bakımından demokratik bir çalışma ortamı sağlamakta, öğrenciler açısından ise akademik başarıyı artırmaktadır (Ekinci, 2008; Günkör & Ergen, 2014).

Sosyal sermayeyle ortak boyutlara sahip olan araştırmanın diğer değişkeni psikolojik sözleşmede de güven, normlar ve değerler boyutları kavramı kuvvetlendiren öğelerdir. İş görenler, bağlı oldukları örgüt ile kendi beklenti normları temelinde, örgütün kendilerine olan sorumlulukları ve kendilerinin örgüte olan sorumluluklarını içeren psikolojik bağlar oluşturmaktadırlar. İş gören ile işveren arasındaki "karşılıklı beklentiler" merkezi bir şekilde oluşmaktadır. Bu karşılıklı beklentilerin sadece bir kısmı yazılı ve resmi çalışma sözleşmesinde yer almaktadır. Beklentilerin büyük çoğunluğu ise, örtüktür ve üzerinde nadiren tartışılmaktadır. Eğer örgüt ve çalışan

arasındaki bu bağ yeterince kuvvetli değilse karşılıklı çıkarlar elde edilemediği amaçlara ulaşamadığı görülmektedir. Bu anlamda iş gören yönetiminde, psikolojik sözleşme kavramı gitgide önem kazanmakta, ekonomik iş sözleşmeleri gibi psikolojik sözleşmenin anlaşılmasını da önemli kılmaktadır (Cihangiroğlu & Şahin, 2010; Özgen & Özgen, 2010, Yılmaz, 2012; Demirkasımoğlu, 2012).

Psikolojik sözleşme ifadesi 1960'lı yılların başında Argyris, Levinson, Price, Munden, Mandl, 1962 yılında Solley ve 1965 yılında Schein tarafından ortaya atılmıştır (Doğan& Demiral, 2009). Psikolojik sözleşme, iş gören ve işveren arasında karşılıklılık esasına dayalı, dinamik, yazılı olmayan bir dizi beklentiler olarak ifade edilebilmektedir. Psikolojik sözleşmenin en önemli özelliklerinin, taraflar arasındaki güvensizliği ve belirsizliği en aza indirmesi, iş görenlere ileriye kestirebilme hissi vermesi ve güvenlik ve kontrol mekanizmalarını sağlaması olduğu bilinmektedir (Shore & Tettick, 1994 Akt. Aydın, 2016; Cihangiroğlu & Şahin, 2010; Akyüz, 2014). İş görenlerin psikolojik sözleşmelerinde iki unsur olarak işlemsel ve ilişkisel sözleşme birlikte bulunmaktadır (Özler & Ünver, 2012; Dikili, 2012; Aydın, 2016). İşlemsel psikolojik sözleşme, daha çok maddi unsurlara dayalı, kısa süreli ve öngörülebilir yükümlülükleri ifade ederken; ilişkisel psikolojik sözleşme, uzun süreli, belirsiz ve sosyal ihtiyaçları da içeren duygusal faktörlerin ön planda tutulduğu yükümlülükleri ifade etmektedir (Demirkasımoğlu, 2012; Dikili, 2013).

Örgütlerin başarılı olmalarında, iş görenlerin birbirleriyle kurdukları ilişkilerin ve bu ilişkilerden doğan örgütsel bağlılık, aidiyet, psikolojik sözleşme gibi kavramların bilimsel olarak ele alınmasını sağlamıştır. Psikolojik sözleşme açısından bakıldığında, eğer çalışan işe başlarken imzaladığı iş sözleşmesinin ötesinde psikolojik sözleşmesini oluşturmazsa örgüte yararlı olması zorlaşmaktadır (Mimaroglu, 2008). Çünkü örgüt ile iş görenler arasında oluşturulan psikolojik sözleşme sağlıklı bir şekilde yürütüldüğü sürece, iş görenlerin memnuniyetini olumlu etkilenmekte, motivasyon ve iş tatminini artırmakta, örgütsel adanmışlık, güven, adalet ve vatandaşlık gibi olumlu davranışların oluşumuna zemin hazırlanmakta, huzurlu bir çalışma ortamı oluşturulmasına imkan sağlanmakta, işe devamsızlık ve işten ayrılma gibi geri çekilme davranışlarının önlenmesi sağlanmaktadır (Mimaroglu, 2008; Cihangiroğlu & Şahin, 2010; Özler & Ünver, 2012; Aydın, 2016; Kılınç, 2016).

Yukarıda yapılan tüm açıklamalardan anlaşılacağı üzere okulların sosyal sermaye düzeyleri ile öğretmenlerin psikolojik sözleşmelerinin ilişkili

olabileceği düşünülebilmektedir. Her iki kavramda da güven, normlar ve değerler önemli öğelerdir. Bu durum bu iki kavram arasında olumlu yönde bir ilişkinin olabileceği düşüncesini akla getirmektedir. Psikolojik sözleşme kavramı, öğretmenlerin okul ile aralarında oluşan resmiyet dışı, genellikle duygusal ağırlığı olan bağlar ifade edilebilmektedir. Şahin ve Ada'ya (2013) göre okullar sahip oldukları sosyal sermaye birikimine bağlı olarak, güçlü kurumsal ve toplumsal değer sistemleri, çalışanlarda gönüllü sorumluluklar ve aktif sosyal bağlar meydana getirerek örgütsel hedeflere ulaşma yolunda mesafe kat edebilmektedirler. Bu birikimle birlikte öğretmenler memnuniyet duygusunu yaşamakta ve psikolojik sözleşme ihlalinin yaşanma ihtimali de düşmektedir. Okulların etkili veya etkisiz bir örgütsel ilişkiye sahip olmasında bu ilişkiler önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle okul örgütlerinde sosyal sermayenin bileşenleri üzerinde durulması ve yüksek düzeyde sosyal sermaye oluşumunun sağlanması gerekir. Okul örgütleri, sahip oldukları sosyal sermaye birikimi ile orantılı olarak, güçlü kurumsal ve toplumsal değer sistemleri, personelde gönüllü sorumluluklar ve aktif sosyal bağlar oluşturarak örgütsel amaçlara ulaşmada önemli kazanımlara sahip olabilmektedirler (Şahin, 2011). Okulda sosyal sermayenin unsurlarını oluşturan örgütsel güven, örgütsel norm ve değerler, iletişim ağları olamadan ve etkin olarak işletilmeden bağlılık, aidiyet gibi psikolojik durumlar oluşmamaktadır. Özellikle insan ilişkilerinin ve sosyal süreçlerin belirleyici olduğu okullarda sosyal sermaye, örgütsel amaçlara ulaşmada kritik rol oynamaktadır. Kuşkusuz güven eksenli ilişkilerin hâkim olduğu örgütlerde, iş görenlerin kendilerini bağlı ve ait hissettikleri güçlü okul ortamları eğitim iş görenlerinin beklenilenden daha fazla çaba göstermelerine yol açmaktadır(Ekinci, 2008; Şahin, 2011; Şavkar, 2011). Aydemir, 2011). Bu anlamda sosyal sermaye düzeyleri yüksek olan okullardaki öğretmenlerin, psikolojik sözleşmelerinin bu durumdan olumlu etkileneceği belirtilebilmektedir. Çünkü sosyal sermayesi yüksek bir okulun, güven, norm ve değerler gibi öğeleriyle huzurlu bir çalışma ortamı oluşturulmasına imkan sağlaması ve öğretmenler ile okul arasında sağlıklı bir psikolojik sözleşmeye sahip olmasına zemin hazırlayabilecektir. Dolayısı ile okulların sosyal sermaye düzeyinin öğretmenlerin psikolojik sözleşmelerini yordayabileceği düşünülebilmektedir. Ancak bugüne kadar okulların sosyal sermaye düzeyleri ile öğretmenlerin psikolojik sözleşmeleri arasındaki ilişkiyi ortaya koyan herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu araştırmanın amacı, okullarının sosyal sermaye düzeyleri ile öğretmenlerin psikolojik sözleşmeleri arasında bir ilişkinin olup olmadığının belirlenmesidir. Belirtilen amaç doğrultusunda araştırmada, aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1) Öğretmenlerin okulların sosyal sermaye düzeylerine yönelik görüşleri nedir? Öğretmen görüşleri çalıştıkları okul düzeyine göre farklılık göstermekte midir?

2) Öğretmenlerin psikolojik sözleşme düzeyleri nedir? Psikolojik sözleşmeleri çalıştıkları okul düzeyine göre farklılık göstermekte midir?

3) Okulların sosyal sermaye düzeyi ile öğretmenlerin psikolojik sözleşmeleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

4) Okulların sosyal sermaye düzeyleri, öğretmenlerin psikolojik sözleşmelerini yordamakta mıdır?

Yöntem

Araştırma Modeli

Okulların sosyal sermaye düzeyleri ile öğretmenlerin psikolojik sözleşmeleri arasındaki ilişkiyi ölçmeyi amaçlayan araştırma ilişkiyel tarama modelindedir.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni Uşak il merkezi ve ilçelerindeki toplam 3986 öğretmen; örneklemini ise, Uşak ilinde görev yapan 518 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmada basit tesadüfi örnekleme yoluna gidilmiştir. Örneklem seçiminde kuramsal örneklem büyüklüğü çizelgesinden yararlanılmıştır. Uşak il merkezi ve ilçelerinde görev yapan 3986 öğretmen evren olarak alındığında %95'lik güven düzeyi, $\alpha=0.05$ anlamlılık ve %5'lik hoşgörü düzeyi için örneklem büyüklüğü 356 öğretmen olarak belirlenmiştir. (Balcı, 2011).

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veriler, Ersözlü (2008) tarafından geliştirilen Sosyal Sermaye Ölçeği ve Mimaroglu (2008) tarafından Türkçe'ye uyarlanan Psikolojik Sözleşme Ölçeği ile toplanmıştır. Sosyal Sermaye Ölçeği Likert tipi bir ölçek olup, ölçekte maddelere yönelik değerlendirme "(1)Hiç katılmıyorum ile (5) Tamamen katılıyorum arasında beşli olarak derecelendirilmiştir. Psikolojik Sözleşme Ölçeği ise, yine "(1)Kesinlikle katılmıyorum ile (5) Kesinlikle katılıyorum" arasında Likert tipi beşli olarak derecelendirilmiştir. Her iki ölçeğe ilişkin bu araştırma için güvenilirlik katsayıları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 1.Sosyal sermaye ölçeğinin alt boyutlarının güvenirlik katsayıları

Sosyal Sermayenin Alt Boyutları	CronbachAlpha Güvenirlik Katsayısı
Okuldaki Öğretmenlerle İlgili Önergeler	,934
Okulumuzdaki Uygulamalara İlişkin Görüşler	,944
Öğretmenler Arası İlişki Ağlarıyla İlgili Önergeler	,798
Öğretmenler Odasıyla İlgili Önergeler	,816
Paylaşılan Normlarla İlgili Önergeler	,759
Psikolojik Sözleşmenin Alt Boyutları	Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayısı
İşlemsel Sözleşme	,711
İlişkisel Sözleşme	,765

Tablo.1’de de görüleceği üzere ölçeklere ait Cronbach Alpha güvenirlik katsayılarının literatürde kabul gören.70 (Büyüköztürk, 2017; Seçer, 2015) değerinin üstünde olduğu tespit edilmiştir.

Verilerin Analizi

Verilere hangi tür analizlerin yapılması gerektiğini tespit etmek için çarpıklık ve basıklık katsayılarına göre normallik testi gerçekleştirilmiştir. Sosyal sermaye ve psikolojik sözleşmenin tüm boyutlarında çarpıklık ve basıklık katsayısının istenen değerler arasında olması sebebiyle analizlerde okulların sosyal sermayesi ve öğretmenlerin psikolojik sözleşmeleri düzeylerinin okul türüne göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemeye yönelik ANOVA testi, sonucunda anlamlı farklılık olan boyutlarda farkın hangi gruplardan kaynaklandığını bulmak için Tukey testi sonuçlarına bakılmıştır. Yine okulların sosyal sermaye düzeyleri ile öğretmenlerin psikolojik sözleşmeleri arasındaki ilişkiye yönelik Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu ve regresyon teknikleri kullanılmıştır.

Bulgular ve Yorumlar

Öğretmenlerin okulların sosyal sermaye düzeylerine yönelik algı düzeyleri ile psikolojik sözleşmelerine ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapmaları hesaplanmış ve betimsel bulgular aşağıdaki Tablo 2 de verilmiştir.

Tablo 2. Okulların sosyal sermaye ve alt boyutlarına ilişkin algı düzeyleri ile öğretmenlerin psikolojik sözleşmeleri ve alt boyutları düzeylerine ait betimsel istatistikler

Değişkenler	Ortalama	Standart Sapma
Sosyal Sermaye	3,57	0,62
Okuldaki Öğretmenlerle İlgili Önermeler	3,73	0,73
Okulumuzdaki Uygulamalara İlişkin Görüşler	3,71	0,87
Öğretmenler Arası İlişki Ağlarıyla İlgili Önermeler	2,95	0,74
Öğretmenler Odasıyla İlgili Önermeler	3,45	0,83
Paylaşılan Normlarla İlgili Önermeler	3,56	0,59
Psikolojik Sözleşme	2,78	0,60
İşlemsel Boyut	2,73	0,65
İlişkisel Boyut	2,85	0,80

Tablo 2'den anlaşılacağı üzere, öğretmenlere göre okulların sosyal sermayeleri yüksektir ($\bar{x} = 3,57$). Sosyal sermaye boyutlarına bakıldığında da okuldaki öğretmenlerle ilgili önermeler, okulumuzdaki uygulamalara ilişkin görüşler, öğretmenler odasıyla ilgili önermeler ve paylaşılan normlarla ilgili önermeler alt boyutlarının da yüksek olup, öğretmenler arası ilişki ağlarıyla ilgili önermeler alt boyutunun ise okullarda orta düzeyde bulunduğu görülmektedir. Yine Tablo 2 incelendiğinde genel olarak öğretmenlerin psikolojik sözleşme düzeylerinin ($\bar{x} = 2,78$) orta düzeyde olduğu görülmektedir. Yine öğretmenlerin psikolojik sözleşmelerinin iki alt boyutu da orta düzeydedir. Tablo 3'te öğretmenlerin görev yaptıkları okul düzeyine göre okulların sosyal sermaye düzeyleri arasında fark olup olmadığına yönelik analiz sonuçları görülmektedir.

Tablo 3. Öğretmenlerin görev yaptıkları okul düzeyine göre okulların sosyal sermaye düzeylerine ilişkin varyans analizi sonuçları

Sosyal Sermayenin Alt Boyutları	Okul Türü	N	\bar{X}	Ss	F	p	Fark
Okuldaki Öğretmenlerle İlgili Önermeler	İlkokul	173	3,95	0,68	36,63	0,00	İ-L
	Ortaokul	150	3,91	0,65	O-L		
	Lise	195	3,40	0,72			
Okulumuzdaki Uygulamalara İlişkin Görüşler	İlkokul	173	3,98	0,73	49,77	0,00	İ-L
	Ortaokul	150	4,00	0,78	O-L		
	Lise	195	3,26	0,87			
Öğretmenler Arası İlişki Ağlarıyla İlgili Önermeler	İlkokul	173	3,12	0,77	10,95	0,00	İ-L
	Ortaokul	150	2,98	0,68	O-L		
	Lise	195	2,77	0,72			
Öğretmenler Odasıyla İlgili Önermeler	İlkokul	173	3,70	0,79	30,60	0,00	İ-L
	Ortaokul	150	3,61	0,67	O-L		
	Lise	195	3,10	0,87			
Paylaşılan Normlarla İlgili Önermeler	İlkokul	173	3,77	0,52	24,17	0,00	İ-O
	Ortaokul	150	3,60	0,59	İ-L		
	Lise	195	3,36	0,59	O-L		
Toplam Sosyal sermaye	İlkokul	173	3,79	0,56	49,260,000		İ-L
	Ortaokul	150	3,73	0,55	O-L		
	Lise	195	3,25	0,60			

Tablo 3'te verilen bulgular incelendiğinde, okul düzeyine göre öğretmenlerin sosyal sermayenin alt boyutlarına yönelik puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda; Sosyal sermayenin, okuldaki öğretmenlerle ilgili önermeler [$F_{(2-518)}=36,63;p=0,000 p<0.05$], okulumuzdaki uygulamalara ilişkin görüşler [$F_{(2-518)}=49,77;p=0,000 p<0.05$], öğretmenler arası ilişki ağlarıyla ilgili önermeler [$F_{(2-518)}=10,95;p=0,000 p<0.05$], öğretmenler odasıyla ilgili önermeler [$F_{(2-518)}=30,60;p=0,000 p<0.05$] paylaşılan normlarla ilgili önermeler [$F_{(2-518)}=24,17;p=0,000 p<0.05$] ve sosyal sermayenin toplamına yönelik [$F_{(2-518)}=49,26;p=0,000 p<0.05$] öğretmen görüşleri arasında

istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Tukey testi sonucunda, sosyal Sermayenin tüm boyutlarında ve toplamında farklılığın liselerle ilkökul ve ortaokul düzeyleri arasında olduğu görülmektedir. Bu bulgulardan liselerde okul sosyal sermaye düzeyinin daha düşük olduğu anlaşılmaktadır. Tablo 4'te öğretmenlerin görev yaptıkları okul düzeyine göre psikolojik sözleşme düzeyleri arasında fark olup olmadığına yönelik analiz sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. Öğretmenlerin görev yaptıkları okul düzeyine göre psikolojik sözleşmelerine ilişkin varyans analizi sonuçları

Psikolojik Sözleşmenin Alt Boyutları	Okul Türü	N	\bar{X}	Ss	F	p	Fark
İlişkisel Sözleşme	İlkokul	173	2,98	0,85	7,28	0,001	İ-LO-L
	Ortaokul	150	2,93	0,77			
	Lise	195	2,68	0,74			
İşlemsel Sözleşme	İlkokul	173	2,76	0,75	0,46	0,627	-
	Ortaokul	150	2,75	0,55			
	Lise	195	2,70	0,63			
İşlemsel Sözleşme	İlkokul	173	2,85	0,75	3,59	0,02	İ-L
	Ortaokul	150	2,82	0,55			
	Lise	195	2,69	0,63			

Tablo 4'teki bulgular incelendiğinde, okul düzeyine göre öğretmenlerin psikolojik sözleşmesine yönelik algıları arasında ilişkisel sözleşme [$F_{(2-518)}=7,28;p=0,001$ $p<0.05$] boyutunda ve psikolojik tümünde [$F_{(2-518)}=3,59;p=0,02$ $p<0.05$] istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Bu farklılık ilkökul-lise ve ortaokul-lise düzeyinde okullarda çalışan öğretmenler arasındadır. İşlemsel sözleşme [$F_{(2-518)}=0,46;p=0,627$ $p>0.05$] alt boyutunda öğretmen görüşleri arasında ise, okul türe göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Tablo 5'te okulların sosyal sermaye düzeyleri ile öğretmenlerin psikolojik sözleşmeleri arasındaki ilişkiyi belirlemek için yapılan korelasyon analizi sonuçlarına ait bulgular verilmiştir.

Tablo 5. Okulların sosyal sermaye düzeyleri ile öğretmenlerin psikolojik sözleşmeleri arasındaki ilişkiyi gösteren korelasyon analizi sonuçları

	Öğretmen- lerle İlgili Önermeler	Uygulama- lara İlişkin Görüşler	İlişki Ağlarıyla İlgili Önermeler	Öğretmenler Odasıyla İlgili Önermeler	Paylaşılan Normlarla İlgili Önermeler
İlişkisel Sözleşme	,444**	,509**	,394**	,384**	,413**
İşlemsel Sözleşme	,089*	,109*	,124**	,003	,138**

Korelasyon katsayısının mutlak değeri olarak 0.70-1.00 arasında olması yüksek, 0.30-0.70 arasında olması orta, 0.00-0.30 arasında olması düşük düzeyde ilişki olduğu anlamına gelmektedir (Büyüköztürk, 2017). Okulların sosyal sermaye düzeyleri ile öğretmenlerin psikolojik sözleşmeleri arasında pozitif yönlü orta dereceli ilişki tespit edilmiştir. Sosyal sermayenin bütün alt boyutlarıyla psikolojik sözleşmenin ilişkisel sözleşme alt boyutu arasında yine pozitif yönlü orta dereceli ilişkiler bulunmaktadır. Sosyal sermayenin dört alt boyutu ile psikolojik sözleşmenin işlemsel sözleşme alt boyutu arasındaki ilişki ise pozitif yönlü düşük düzeydedir. Sadece sosyal sermayenin öğretmenler odasıyla ilgili önermeler alt boyutu ile psikolojik sözleşmenin işlemsel boyutu arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Okulların sosyal sermaye düzeyleri ile öğretmenlerin psikolojik sözleşmeleri arasında olumlu yönde orta dereceli bir ilişkiden söz etmek mümkündür.

Tablo 6’da okulların sosyal sermaye düzeylerinin öğretmenlerin psikolojik sözleşmelerini okul düzeyine göre yordayıp yordamadığını belirlemek için yapılan çoklu regresyon analizlerine dayalı bulgular yer almaktadır.

Tablo 6. İlkokul düzeyinde okulların sosyal sermaye düzeylerinin öğretmenlerin psikolojik sözleşmelerini yordamasına ilişkin regresyon analizi sonuçları

Değişkenler	B	Standart Hata	β	t	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	,097	,336		,290	,772		
Okuldaki	,191	,108	,185	1,773	,078	,366	2,732

Öğretmenlerle İlgili Önermeler							
Okulumuzdaki Uygulamalara İlişkin Görüşler	,186	,096	,195	1,937	,054	,396	2,527
Öğretmenler Arası İlişki Ağlarıyla İlgili Önermeler	,239	,071	,264	3,361	,001	,646	1,547
Öğretmenler Odasıyla İlgili Önermeler	-,228	,079	-,258	-2,894	,004	,501	1,994
Paylaşılan Normlarla İlgili Önermeler	,360	,123	,267	2,935	,004	,481	2,078
R = 0,577	R ² = 0,333	p= .000					

Tablo 6 incelendiğinde, öğretmen görüşlerine göre sosyal sermayenin okulumuzdaki öğretmenlerle ilgili önermeler, okulumuzdaki uygulamalara ilişkin görüşler, öğretmenler arası ilişki ağlarıyla ilgili önermeler, öğretmenler odasıyla ilgili önermeler ve paylaşılan normlarla ilgili önermeler boyutlarının okullarda var olma düzeyleri ile öğretmenlerin psikolojik sözleşmeleri arasında ilkökul düzeyinde orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($R= 0,577$, $R^2= 0,333$, $p<.05$). Sosyal sermayenin öğretmenler arası ilişki ağlarıyla ilgili önermeler, öğretmenler odasıyla ilgili önermeler ve paylaşılan normlarla ilgili önermeler boyutlarının okullarda var olma düzeyi, öğretmenlerin psikolojik sözleşmelerine yönelik toplam varyansın % 33,3'ünü açıklamaktadır. Okulun sosyal sermaye düzeyleri, öğretmenlerin psikolojik sözleşmesinin anlamlı yordayıcısıdır. Sosyal sermayenin öğretmenler arası ilişki ağlarıyla ilgili önermeler boyutundaki bir birimlik artış, öğretmenlerin psikolojik sözleşmelerinde.24' lük artışa; paylaşılan normlarla ilgili önermeler boyutundaki bir birimlik artış öğretmenlerin psikolojik sözleşmelerinde.23' lük artışa neden olmaktadır. Bunun yanında Sosyal sermayenin öğretmenler odasıyla ilgili önermeler boyutundaki bir birimlik artış ise öğretmenlerin psikolojik sözleşmelerinde .22'lik azalmaya neden olmaktadır Sosyal sermayenin okuldaki öğretmenlerle ilgili önermeler ve okulumuzdaki uygulamalara ilişkin görüşler boyutları ise, öğretmenlerin psikolojik sözleşmelerini yordamamaktadır. Tablo 7 de ortaokul düzeyinde okulların

sosyal sermaye düzeylerinin öğretmenlerin psikolojik sözleşmelerini yordayıp yordamadığına yönelik bulgular yer almaktadır

Tablo 7. Ortaokul düzeyinde okulların sosyal sermaye düzeylerinin öğretmenlerin psikolojik sözleşmelerini yordamasına yönelik regresyon analizi sonuçları

Değişkenler	B	Standart Hata	β	t	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	1,877	,287		6,531	,000		
Okuldaki Öğretmenlerle İlgili Önermeler	,094	,103	,121	,909	,365	,348	2,873
Okulumuzdaki Uygulamalara İlişkin Görüşler	,153	,086	,237	1,777	,078	,348	2,873
Öğretmenler Arası İlişki Ağlarıyla İlgili Önermeler	,052	,066	,069	,780	,437	,782	1,279
Öğretmenler Odasıyla İlgili Önermeler	-,044	,082	-,058	-,530	,597	,527	1,898
Paylaşılan Normlarla İlgili Önermeler	-,007	,098	-,008	-,073	,942	,474	2,107
R = 0,327 R ² = 0,107 p = .006							

Tablo 7 incelendiğinde, ortaokullarda öğretmenlere göre sosyal sermayenin okulumuzdaki öğretmenlerle ilgili önermeler, okulumuzdaki uygulamalara ilişkin görüşler, öğretmenler arası ilişki ağlarıyla ilgili önermeler, öğretmenler odasıyla ilgili önermeler ve paylaşılan normlarla ilgili önermeler boyutlarının okullarda var olma düzeyleri ile öğretmenlerin psikolojik sözleşmeleri arasında orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki olduğu sonucu ortaya çıkmıştır (R= 0,327, R²= 0,107,p<.05). Bununla birlikte sosyal sermayenin okulumuzdaki öğretmenlerle ilgili önermeler, okulumuzdaki uygulamalara ilişkin görüşler, öğretmenler arası ilişki ağlarıyla ilgili önermeler, öğretmenler odasıyla ilgili önermeler ve paylaşılan normlarla ilgili önermeler boyutlarının var olma düzeyinin, öğretmenlerin psikolojik sözleşmelerini yordamadığı görülmektedir. Aşağıdaki Tablo 8'de de lise

düzeyinde okulların sosyal sermaye düzeylerinin öğretmenlerin psikolojik sözleşmelerini yordayıp yordamadığına yönelik bulgular yer almaktadır

Tablo 8.Lise düzeyinde okulların sosyal sermaye düzeylerinin öğretmenlerin psikolojik sözleşmelerini yordamasına yönelik regresyon analizi sonuçları

Değişkenler	B	Standart Hata	β	t	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	1,940	,246		7,884	,000		
Okuldaki Öğretmenlerle İlgili Önergeler	-,144	,082	-,181	-1,756	,081	,438	2,283
Okulumuzdaki Uygulamalara İlişkin Görüşler	,211	,060	,322	3,498	,001	,547	1,828
Öğretmenler Arası İlişki Ağlarıyla İlgili Önergeler	,127	,065	,159	1,956	,052	,700	1,429
Öğretmenler Odasıyla İlgili Önergeler	-,035	,067	-,054	-,525	,600	,443	2,256
Paylaşılan Normlarla İlgili Önergeler	,093	,094	,097	,992	,323	,482	2,074

R = 0,350 R² = 0,123 p= .000

Tablo 8 incelendiğinde, liselerde öğretmen görüşlerine göre sosyal sermayenin okulumuzdaki öğretmenlerle ilgili önermeler, okulumuzdaki uygulamalara ilişkin görüşler, öğretmenler arası ilişki ağlarıyla ilgili önermeler, öğretmenler odasıyla ilgili önermeler ve paylaşılan normlarla ilgili önermeler boyutlarının okullarda var olma düzeyi ile öğretmenlerin psikolojik sözleşmeleri arasında orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki olduğu sonucu ortaya çıkmıştır (R= 0,350 ,R²= 0,123 ,p<.05).Liselerde sosyal sermaye düzeyinin okulumuzdaki uygulamalara ilişkin görüşler boyutu, öğretmenlerin psikolojik sözleşmelerini yordamaktadır. Bu boyuttaki bir birimlik artış, psikolojik sözleşmede .21'lik artışa neden olmaktadır. Sosyal sermayenin okulumuzdaki uygulamalara ilişkin görüşler boyutu, öğretmenlerin psikolojik sözleşmelerine yönelik toplam varyansın %

12,3'ünü açıklamaktadır. Sosyal sermayenin diğer boyutları ise öğretmenlerin psikolojik sözleşmelerini yordamamaktadır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu araştırma, okulların sosyal sermaye düzeyleri ile öğretmenlerin psikolojik sözleşmeleri arasında bir ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmada okulların sosyal sermaye düzeyinin yüksek olduğu görülmektedir. Güngör ve Ergen de (2014) çalışmalarında okulların sosyal sermaye düzeyini orta düzeyin üzerinde bulduklarını belirtmektedirler. Genel olarak sosyal sermaye ve dört alt boyutunun yüksek çıkmasının sebebi okul öğretmenlerinin kaliteyi artırma çabasında olması, kendilerini sorumlu davranışlar içinde görmeleri olarak yorumlanabilir. Dika ve Singh'in (2002) eğitimsel başarı, eğitimsel hedeflere ulaşma ve eğitimsel gelişimi etkileyen psikososyal etkenlerle pozitif bir ilişkisinin olduğu sonucuna varılmıştır. Putnam (2000) eğitim başarısı ile okulların sosyal sermaye düzeyleri arasında kuvvetli bir bağlantı bulunduğunu ve okullarda sosyal sermaye düzeyinin yüksek olmasının eğitimde verimlilik ve eğitimin kalitesini artıracığını belirtmektedirler (Akt. Namalır, 2015). Ekinci (2008), çalışmasında okullarda sosyal sermayeyi belirlemeye ilişkin boyutlarda genel olarak örgütsel bağlılık, iletişim- sosyal etkileşim, işbirliği -sosyal ağlar ve katılım ve güven boyutlarında öğretmen görüşlerinin "ara sıra", farklılıklara tolerans ve normları paylaşım boyutunda ise "çoğu zaman" düzeyinde olduğunu tespit etmiştir. Günkör (2016) öğretim elemanlarının görüşlerine göre yaptığı araştırmasında üniversiteye yönelik sosyal sermayenin sosyal normlar ve sosyal ağlar boyutuna genel olarak katılma eğiliminde, güven alt boyutuna ilişkin ifadeler ise kısmen katılma eğiliminde olduklarını tespit etmiştir. Öğretim elemanlarının sosyal sermayenin temel taşı olarak kabul edilen güven alt boyutuna ilişkin toplam puan ortalamalarının, diğer alt boyutlarına göre düşük olduğunu bulmuşlardır.

Öğretmenlerin görev yaptıkları okul düzeyine göre okulların sosyal sermaye düzeylerin yönelik görüşleri arasında da anlamlı bir farklılık görülmüştür. Öğretmenlerin görev yaptıkları okul düzeyine göre sosyal sermaye ve dört alt boyutunun okullarda var olma düzeyine yönelik görüşleri arasında farklılık bulunmaktadır. Bu farklılık ilkökul-lise ve ortaokul-lise arasındadır. Öğretmen görüşlerine göre okulların sosyal sermaye düzeyinin en yüksek olduğu okul türü ilkökul, en az olduğu okul türü ise lisedir. Şahin (2011), araştırmasında benzer sonuçlara ulaşmıştır. Şahin'in (2011) araştırmasına göre okul yöneticilerinin okullardaki sosyal ve entelektüel sermaye

düzeyleri ilgili görüşleri okul türü değişkenine göre anlamlı farklılık göstermektedir. İlköğretim okul yöneticileri okullarında sosyal ve entelektüel sermaye düzeyini “iyi düzeyde” bulurlarken, ortaöğretim yöneticileri “orta düzeyde” bulmuşlardır.

Araştırmada diğer değişken olan öğretmenlerin psikolojik sözleşmelerine ilişkin elde edilen sonuçlara göre, öğretmenlerin psikolojik sözleşmeleri orta düzeydedir. Demirkasımoğlu (2012) da araştırmasında öğretmenlerin büyük çoğunluğun okulları ile olumlu bir psikolojik sözleşme geliştirdikleri sonucuna ulaşmıştır. Dolayısı ile iki araştırma sonuncunun benzer olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin görev yaptıkları okul düzeyine göre psikolojik sözleşmeleri farklılaşmaktadır. Bu farklılık ilkokul ve lise okul düzeylerinde çalışan öğretmenler arasındadır. Yine öğretmenlerin görev yaptıkları okul düzeyine göre psikolojik sözleşmenin alt boyutlarından ilişkisel sözleşme boyutunda anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Bu farklılık ilkokul-lise düzeyleri arasında ve ortaokul-lise düzeyleri arasındadır. Buna göre, öğretmenlerin psikolojik sözleşmelerinin en düşük olduğu okul düzeyi liselerdir denilebilir. Demirkasımoğlu (2012)'da yaptığı araştırmada okul düzeylerine göre anlamlı farklılıklar bulmuştur. Her ilki araştırmanın da bu araştırmayla aynı doğrultuda sonuçlara ulaştığı görülmektedir.

Okulların sosyal sermaye düzeyleri ile öğretmenlerin psikolojik sözleşmeleri arasındaki ilişkilere yönelik sonuçlara göre; sosyal sermayenin tüm alt boyutları ile psikolojik sözleşmenin ilişkisel alt boyutu arasında olumlu yönde orta dereceli bir ilişki bulunmuştur. İlişkisel sözleşmede duygusal etkenlerin ön planda olması, bağlılığın esas olması ve kurum ile çalışan arasında üst düzey özdeşleşme görüldüğü için, sosyal sermayenin alt boyutlarıyla anlamlı bir ilişki tespit edilmesi beklenen bir durumdur. Okulların sosyal sermaye düzeyleri ile psikolojik sözleşmenin işlemsel alt boyutu arasında ise, olumlu yönde düşük dereceli bir ilişki tespit edilmiştir. İşlemsel sözleşme, iş görenlerin sorumluluklarının katı bir şekilde tanımlandığı ve iş ilişkisinin sadece kısa dönemli ekonomik koşulların yerine getirilmesi olarak tanımlandığı için sosyal sermaye ve alt boyutlarıyla düşük düzeyde bir ilişkinin olması beklenebilmektedir. Ersöz'lü (2008) araştırmasında, okulların sosyal sermaye düzeyi ile öğretmenlerin iş doyumları arasında yüksek düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu tespitlerine ulaşmıştır. Günkör de (2016), çalışmasının sonucunda öğretim elemanlarının sosyal sermayenin alt boyutlarına ilişkin algıları ile eğitim ortamının alt boyutlarına ilişkin algıları arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunduğunu belirtmiştir. Araştırmaya göre ilkokullarda görev yapan

öğretmenlerin okulların sosyal sermaye düzeyine yönelik algıları ile psikolojik sözleşmeleri arasında orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki olduğu, öğretmenlerin sosyal sermaye algılarının psikolojik sözleşmelerini yordadığı anlaşılmaktadır. Ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin okulların sosyal sermaye düzeyine yönelik algıları ile psikolojik sözleşmeleri arasında orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte okulların sosyal sermaye düzeylerinin öğretmenlerin psikolojik sözleşmelerini anlamlı olarak yordamadığı görülmüştür. Lisedeki öğretmen algılarına göre ise, okulların sosyal sermaye düzeyi ile öğretmenlerin psikolojik sözleşmeleri arasında orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Ancak sadece sosyal sermayenin, okulumuzdaki uygulamalara ilişkin görüşler boyutunun, öğretmenlerin psikolojik sözleşmelerini yordadığı anlaşılmaktadır. Sosyal sermayenin diğer boyutları ise öğretmenlerin psikolojik sermayesini yordamamaktadır. Sosyal sermaye düzeyinin öğretmenlerin psikolojik sermayesini yordamasına yönelik en yordayıcı sosyal sermaye düzeyine sahip okul düzeyinin ilkokullar, en az en az ise ortaokullar olduğu görülmektedir.

Araştırma sonuçlarına dayalı şu öneriler ileri sunulabilmektedir. Okulların sosyal sermaye düzeyleri okul türüne göre farklılık göstermektedir. Bu farklılığın nedenleri yapılacak diğer araştırmalarla araştırılmalıdır. Öğretmenlerin psikolojik sözleşmelerinin orta düzeyde olduğu sonucu bulunmuştur. Bu sonuca dayalı olarak öğretmenlerin psikolojik sözleşmelerinin artırılması gereklidir. Bunun için okul yöneticileri psikolojik sözleşme konusunda eğitilmeli, öğretmenlerin psikolojik sözleşme düzeylerini artırıcı etkinlikler yapılmalıdır. Yine araştırmada öğretmenlerin psikolojik sözleşmeleri okul düzeyine göre farklılık göstermektedir. Bu farklılığında nedeni yapılacak diğer araştırmalarda araştırılmalıdır. Araştırmada okulun sosyal sermaye düzeyinin öğretmenlerin psikolojik sözleşme düzeylerini yordadığı tespit edilmiştir. Okullarda sosyal sermayeyi düzeyini artırıcı faaliyetler düzenlenmelidir.

Kaynakça

Akyüz, N. E. (2014). *Psikolojik sözleşme ile örgütsel özdeşleşme arasındaki ilişki: Ankara PTT Başmüdürlüğü örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Aksaray Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aksaray.

Aydemir, M. A. & Tecim, E. (2012). Türk toplumunda aile ve dinin sosyal sermaye potansiyeli. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 28, 43-59.

Aydın, R. (2016). *Otel işletmelerinde psikolojik sözleşmeler ve iş görenlerin işe yönelik tutumları üzerindeki etkisi: Antalya 5 yıldızlı otel işletmelerinde bir araştırma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

Babacan, M. E. (2012). *Toplumsal paylaşım ağlarında sosyal sermaye pratikleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Balcı, A. (2013). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntem, teknik ve ilkeler*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Boşgelmez, G. (2012). *Sivil toplum kuruluşlarında güven ve gönüllüklük açısından sosyal sermayenin değerlendirilmesi: Isparta örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Büyüköztürk, Ş. (2017). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Cihangiroğlu N. ve Şahin B. (2010). Organizasyonlarda önemli bir fenomen: psikolojik sözleşme. *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*,6(11), 1-16.

Cohen, D. ve Prusak, L. (2001). *Kavrayamadığımız zenginlik, kuruluşların sosyal sermayesi*. İstanbul : Mess Yayınları.

Çelik, V, (2012), *Okul kültürü ve yönetimi*. Ankara: Pegem A Yayınları.

Demirkasımoğlu, N. (2012). *Kamu ve özel ilköğretim okulu sınıf öğretmenlerinin psikolojik sözleşme alguları ve iş çevresine uyum düzeyleri ile ilişkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Dikili, A. (2012). *Psikolojik sözleşme ile iş tatmini ilişkisi: bir örnek olay incelemesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Doğan, S. & Demiral, Ö.(2009). Örgütsel bağlılığın sağlanmasında personel güçlendirme ve psikolojik sözleşmenin etkisine ilişkin bir araştırma. *Erciyes Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 32: 47-80.

Ekinci, A. (2008). *Genel liselerdeki sosyal sermaye düzeyinin öğrenci başarısına etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

Ergin, R. A. (2007). *Sosyal sermayenin yöneticiler bağlamında ölçülmesine yönelik Konya sanayisinde bir araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Ersöz, A. (2008). *Sosyal sermayenin ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin iş doyumuna etkisi (Tokat ili örneği)*.Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

Güngör, G.,& Ergen, H. (2014). Kamu okullarının sosyal sermaye düzeyleri ve dezavantajlılıkları ile ilgili değişkenler arasındaki ilişki. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(2), 65-75.

Günkör, C. (2016). *Öğretim elemanlarının sosyal sermaye ve eğitim ortamına ilişkin algıları. Gazi eğitim fakültesi örneği*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Karagül, M. (2012).*Sosyal sermaye (kapitalizmin kör noktası)*.Ankara: Nobel Yayınevi.

Karasar, N. (2016). *Bilimsel irade algı çerçevesi ile bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları.

Kılınç, E. (2016). *Psikolojik sözleşmenin çalışan performansına etkisine ilişkin kamu-özel hastanelerde karşılaştırmalı bir araştırma: Gaziantep örneği*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kilis.

Mimaroğlu, H. (2008). *Psikolojik sözleşmenin personelin tutum ve davranışlarına etkileri: tıbbi satış temsilcileri üzerinde bir çalışma*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Namalır, M. M. (2015). *Okul yöneticileri ve öğretmenlere göre sosyal sermayenin okullarda kullanma düzeyi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara

Onyx, J. & Paul B. (2000). "Measuring social capital in five communities". *Journal Of Applied Behavioral Science*, 36(1),23-42.

Öğüt, A. &Erbil, C. (2009). *Sosyal sermaye yönetimi*. Konya: Çizgi Yayınevi.

Özgen, H.& Özgen, H. M. (2010). Psikolojik sözleşme ve boyutlarının iş tatmini, örgütsel bağlılık ve işten ayrılma niyetine etkileri: tıbbi satış temsilcileri üzerinde bir çalışma. *Ç. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(1), 1-19.

Özler, D. E. &Ünver, E. (2012). Psikolojik sözleşmenin iş tatmini üzerindeki etkisini belirlemeye yönelik bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17(2),325-351

Seçer, İ. (2015). *SPSS ve Lisrel ile pratik veri analizi*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Sobel, J. (2002). Can we trust social capital? *Journal of Economic Literatur*, 40: 139-154.

Şahin, C. (2011). *Sosyal ve entelektüel sermayenin ilköğretim ile ortaöğretim öğrencilerinde kullanılma düzeylerinin okul yöneticilerinin görüşleri doğrultusunda incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

Şahin, C. ve Ada, Ş. (2013). İlköğretim ve ortaöğretim okullarında sosyal sermayenin kullanılma düzeyinin okul yöneticilerinin görüşleri doğrultusunda incelenmesi. *Mustafa Kemal Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(23), 131-153.

Yılmaz, A. (2012). *Psikolojik sözleşme ve örgütsel güven arasındaki ilişkinin analizi: teorik ve uygulamalı bir çalışma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.